

*Тетяна Скрябіна, старший викладач кафедри історії та правознавства
Євпаторійського педагогічного факультету
Кримського гуманітарного університету
м. Ялта*

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

У статті йдеться про наукові пошуки в напрямі оптимізації та вдосконалення організації навчально-виховного процесу на різних рівнях освіти, в тому числі й вищій.

Постановка проблеми. Сучасний стан справ в освіті з усією очевидністю вимагає поставити інтереси особистості у сфері освіти на чільне місце. Це зумовлено соціально-культурними змінами у нашому суспільстві. Студент починає відчувати себе не безправним гвинтиком системи, від бажання якого нічого не залежить, а справжнім суб'єктом діяльності, який реалізує свої права на освіту, може вільно обирати або навіть змінювати напрям освіти з урахуванням власних потреб.

Демократичні та гуманістичні процеси в Україні детермінують педагогічні технології і методи, що пов'язані з особистісно орієнтованою, творчо-інноваційною діяльністю майбутнього вчителя історії. Виникає розуміння того, що суспільно значущим напрямом методичної підготовки є оновлення на гуманістичній основі її мети, змісту, форм, методів, прийомів, технологій та формування у майбутніх учителів історії інноваційного стилю діяльності. Тому певна увага у нашому дослідженні приділялася саме методичній складовій системи підготовки майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові пошуки в напрямі оптимізації та вдосконалення організації навчально-виховного процесу на різних рівнях освіти, в тому числі й вищій, свідчать про суттєву трансформацію терміна "педагогічна технологія" – від "технології в освіті" до "технології освіти", а потім до "педагогічної технології". Аналіз позицій сучасних дослідників засвідчує розмаїття підходів до сутнісної характеристики педагогічної технології, яка розглядається як системний метод (С. Гончаренко, О. Мокрогуз), дидактична система (С. Вітвицька, О. Савченко), діяльність (В. Сластьонін), порядок, логічність, послідовність (М. Кларін), конструювання, проектування навчального процесу (І. Богданова,

О. Колеченко, В. Паламарчук), структуроване проектування (К. Полат, І. Підласий).

Підготовка майбутніх учителів історії до інноваційної педагогічної діяльності розв'язується на загальнопедагогічному та фаховому рівнях. Це передбачає вивчення студентами курсів загальнопедагогічних дисциплін ("Педагогіка", "Історія педагогіки", "Педагогіка вищої і загальноосвітньої школи"), а також "Шкільного курсу "Історія України" та методики його викладання", спецкурсів за вибором ("Нові педагогічні технології", "Сучасний урок: панорама методичних ідей" та ін.).

Ми переконані, що курси навчальних дисциплін, які стосуються формуванню практичних навичок майбутніх учителів, треба будувати, враховуючи не лише логіку викладання шкільного предмету як окремої галузі наукового знання, а обов'язково налаштовуючи студентів на реальну педагогічну та інноваційну діяльність. Отже, система методичної підготовки має спиратися на структуру та зміст останніх. У зв'язку з цим курси фахових методик потребують певного оновлення.

Змістову основу підготовки майбутніх учителів історії до інноваційної педагогічної діяльності повинні складати нововведення, що застосовуються на сучасному етапі у процесі підготовки студентів.

Актуальним є впровадження нових методик викладання історії у вищих навчальних закладах. При цьому слід враховувати, що значний обсяг навчального матеріалу студентам доводиться опрацьовувати самостійно. У зв'язку з цим особливо важливим стає перехід до інноваційних технологій навчання, високий ступінь гнучкості яких дає змогу ефективно використовувати їх у різноманітних ситуаціях навчального процесу у вищій школі. Безперечно, такий процес має обов'язково базуватися на обґрунтованому поєднанні різних методів і прийомів. При відносному пріоритеті активних методів на

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

заняттях з історії мають зайняти належне місце і лекції, і семінарські заняття, і самостійна робота над книгою, і вивчення передового досвіду, і, звісно, індивідуальна практична робота студентів. Тільки органічна єдність усіх методів навчання надає навчальному процесу необхідної універсальності й продуктивності, робить його справді проблемним за змістом та ефективним за формою [6, 63].

Більш детально розглянемо навчальний аспект оновлення професійної підготовки майбутнього вчителя історії та використання технологічного підходу в процесі навчання.

Поняття “педагогічна технологія” з’явилося на початку 1960-х років. З 1966 року в Англії проходять конференції, за матеріалами яких виходять книги “Aspects of Educational Technology”. Такий самий термін використовується і в американських педагогічних журналах. У 70-ті роки минулого століття поняття “педагогічна технологія” розширилося, до нього зарубіжні автори почали відносити все, що стосувалося навчального процесу [11, 12].

Технологія (від грецького – мистецтво, майстерність, уміння і логіка – наука) – сукупність знань про ефективні, оптимальні та раціональні способи і засоби практичного досягнення мети, у тому числі здійснення виробничого процесу [3, 331].

Педагогічна технологія, за визначенням В. Сластьоніна, – це послідовна взаємопов’язана система дій педагога, спрямована на розв’язання педагогічних завдань, або планомірне та послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу [8, 407].

На думку К. Баханова, технологія – це побудована на діагностичній основі, чітко контрольована й коригована модель навчання, спроектована на досягнення гарантованого кінцевого результату [1, 95].

У системі освіти поняття “педагогічна технологія” вживається у трьох категоріях: загальнопедагогічна, предметна та локальна (модульна), що є технологією окремих частин навчально-пізнавального процесу, окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистих якостей, технологія заняття, технологія повторення, корекції і контролю навчального матеріалу, технологія самостійної роботи та інше [7, 38].

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці [4, 345].

Під технологією навчання в дидактиці

розуміють систему дій учасників навчального процесу (учителя і учнів), спрямованих на досягнення чітко визначеної мети шляхом послідовного та неухильного виконання в умовах оперативного зворотного зв’язку [12, 247].

У сучасній педагогічній літературі й досі не існує єдиних, вичерпних, уніфікованих визначень понять “освітні”, “педагогічні”, “навчальні” технології. Деякі дослідники нараховують близько 300 трактувань цих термінів, що відрізняються не лише за формою, а й за змістом, який у них вкладається. Одні науковці розуміють під терміном “технологія” управління педагогічними процесами, інші – способи організації діяльності учнів, різноманітні методи та прийоми досягнення педагогом навчальної мети та ін.

Отже, характерними ознаками педагогічної технології є процеси програмування, проектування, конструювання, прогнозування, моделювання, спрямовані на упорядкування педагогічного середовища.

Педагогічні технології орієнтовані не тільки на передачу готових знань, а й відображають ідеї розуміння та визнання чужої думки, повагу до особистості, організацію співпраці та самовираження в діяльності, творчості, тобто на формування комплексу особистісних якостей учнів (слухачів), здатних сприймати інноваційні педагогічні технології.

Сутність педагогічних технологій полягає у попередньому проектуванні процесу навчання з урахуванням дидактичних цілей і необхідного рівня засвоєння. Якщо методичні розробки уроку орієнтуються на викладача, то педагогічні технології – на учнів і спрямовані на забезпечення успіху засвоєння за рахунок їхньої власної діяльності. Центральною проблемою педагогічних технологій є забезпечення досягнення цілей навчання шляхом розвитку особистості, тобто постановки мети й об’єктивного контролю за якістю засвоєння навчального матеріалу [8, 407–408].

Проектування педагогічних технологій – це дослідницька діяльність з питань розробки оптимальних дидактичних умов, що забезпечують максимальну реалізацію творчого потенціалу учнів і продуктивність навчання на основі зіставлення традиційних та інноваційних підходів і пошуків їх поєднання [7, 42].

Під педагогічною технологією, насамперед, розуміється система найбільш раціональних способів досягнення поставленої педагогічної мети, наукова організація навчально-виховного процесу, що визначає найбільш раціональні й ефективні способи досягнення кінцевих освітньо-

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

культурних цілей. Педагогічна технологія повинна відповідати таким вимогам: системність, концептуальність і науковість, структурованість, керованість, відтворюваність, запланована ефективність, алгоритмічність, оптимальність витрат, можливість тиражування та перенесення в нові умови.

Особлива увага звертається на дослідження інноваційних технологій навчання. Цьому присвячені напрацювання О. Козлової (про технологічний компонент інноваційної діяльності вчителя); І. Дичківської, О. Пехоти, (інноваційні технології в навчальному процесі); О. Кіяшко (сучасні інноваційні технології в навчально-виховному процесі ВНЗ як концептуальна основа підготовки спеціаліста); С. Маринчака (аналіз ефективності інноваційних підходів у системі університетського навчання).

Отже, інноваційними можна визначити ті педагогічні технології, що спрямовані на задоволення актуальної потреби системи освіти, спираються на використання нових знань, базуються на мотивації суб'єктів педагогічної діяльності, мають на меті подолання наслідків деструктивних процесів у системі освіти або виведення закладу освіти на більш високий, конкурентоспроможний рівень. На нашу думку, інноваційною технологією стає тоді, коли використовується як фактор конкурентної переваги. Звідси витікає положення, до якого сьогодні система освіти ще не готова, а саме – перетворення інноваційних педтехнологій у продукт інтелектуальної власності, ринковий товар.

Г. Кашкар'єв зазначає, що спільними ознаками інноваційних технологій є діяльність педагогів на діагностичній основі, психологізація педагогічного процесу, диференціація та індивідуалізація навчання й виховання, розвивально-творчий характер діяльності тих, хто навчається, атмосфера співробітництва та психологічного комфорту, моніторинг навчального процесу, педагогічне проектування, підвищена увага до потреб і запитів студентів [5, 34].

Якісними характеристиками інноваційності сучасних педагогічних технологій, на думку цього ж автора, є такі:

1) випереджальний характер, сутність якого полягає у тому, щоб своєчасно підготувати людину до успішного функціонування в соціокультурних умовах, які постійно ускладнюються;

2) особистісно орієнтований характер, що ґрунтується на суб'єктно-суб'єктних відносинах, поширює міру свободи, індивідуальних переваг та

освітніх траєкторій, утверджує самоактуалізацію, саморозвиток особистості викладача й студента;

3) спрямованість на формування множинності суб'єктних картин світу, змістовно-пошуковий діалог (В. Сластьонін), структурування особистісних знань;

4) опора на сукупність інформаційно-знансєвих систем, що виконують аналітико-оцінні функції щодо інших інформаційних систем;

5) спрямованість на організацію самостійної пізнавально-пошукової діяльності студента на основі розвитку навичок самоспостереження, самопізнання, рефлексії, самоосвіти;

6) визнання технологій як системоутворювального фактора практичного перетворення системи навчання в закладі освіти відповідно до сучасних завдань.

Інноваційна технологія як система відкрита для взаємодії та взаємообміну інформацією з навколишнім середовищем, забезпечує свободу вибору, розвиток та саморозвиток учнівської молоді.

Ми вважаємо, що необхідно активно використовувати нові педагогічні технології як основне завдання підготовчого етапу системи організації навчального процесу. Технологія матиме вигляд своєрідного ланцюга логічно поєднаних етапів цілеспрямованих дій. Кожна дія (елемент дії) на кожному конкретному етапі виконує конкретне завдання, має конкретну мету.

У сучасній літературі існують різні типи педагогічних технологій. Аналіз теоретико-методологічної літератури за проблемою інноватизації сучасної освіти, педагогічного досвіду розробки та впровадження педагогічних технологій надав нам можливість виділити певні інноваційні технології у системі вищої професійної освіти, визначити специфіку інноваційних педагогічних технологій у шкільному курсі викладання історії.

Так, наприклад, найбільш поширеними в практиці роботи, на думку К. Полат, є такі технології:

- навчання в співробітництві;
- метод проектів;
- різнорівневе навчання;
- "Портфель учня".

Індивідуальний та диференційний підходи у навчанні, можливості рефлексії реалізуються в усіх перерахованих вище технологіях [11, 15].

О. Пехота аналізує найпоширеніші особистісно орієнтовані технології – розвивального навчання, навчального проектування, навчання як дослідження, технології створення ситуації успіху, технології розвитку творчості учня та ін. [9, 5].

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com